

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Warszawa, 31.10.2018 r.

**Zastępczyni Rzecznika Praw Obywatelskich
Hanna Machińska**

IX.517.881.2018.KK

**Pan
gen. Jacek Kitliński
Dyrektor Generalny
Służby Więziennej**

ul. Rakowiecka 37 a
02-521 Warszawa

Szanowny Panie Generale,

w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich prowadzone były postępowania wyjaśniające w związku z zarzutami pana S..., dotyczącymi sposobu realizacji przez skazanych widzeń nagrodowych, o których mowa w art. 138 § 1 pkt 2 k.k.w. w Areszcie Śledczym w ... oraz w Zakładzie Karnym w ...

Wnioskodawca informował, że w Areszcie Śledczym w ... w pomieszczeniu służącym do odbywania przez skazanych widzeń bez osoby dozorującej zamontowane są kamery monitoringu, natomiast w Zakładzie Karnym w ... powyższe widzenia odbywają się w pomieszczeniu, w którym zdjęto drzwi.

Przeprowadzone postępowania wyjaśniające w tych sprawach potwierdziły powyższe zarzuty. Niemniej jednak, zarówno Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w ..., jak i Dyrektor Okręgowy w ... nie dopatrzyli się nieprawidłowości w postępowaniu administracji podległych im jednostek penitencjarnych.

Jak wynika z uzyskanych wyjaśnień od Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w ..., widzenia, o których mowa w art. 138 § 1 pkt 2 k.k.w. odbywają się w pomieszczeniach, w których

zamontowane są kamery nierejestrujące dźwięku. Powyższe uzasadniono poprzez odwołanie się do art. 73 a § 2 k.k.w. oraz względami bezpieczeństwa.

Natomiast w odniesieniu do realizacji w/w widzeń w Zakładzie Karnym w ..., specjalista z Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w ... wskazał na różnicę pomiędzy definicjami pojęć dozoru i nadzoru. Nie podając definicji pojęcia dozoru zauważył, że zgodnie z art. 242 § 9 k.k.w. przez pojęcie nadzoru nad widzeniem rozumie się zapewnienie porządku w czasie jego trwania.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w ... (pismo z dnia 25 maja 2018 r., OI-S.4001.5.2018.EZ) wskazał m.in., iż w związku z faktem, że w sali widzeń, w której udzielane są przedmiotowe widzenia nagrodowe, w jednym czasie może odbywać się kilka takich widzeń, konieczne jest przeprowadzanie kontroli sposobu wykorzystania przez skazanych udzielonej nagrody oraz porządku na sali widzeń, celem zapewnienia bezpieczeństwa osobom odwiedzającym. Wobec tego, niesystematyczna obecność funkcjonariusza w tym pomieszczeniu jest nieunikniona.

Dodatkowo podkreślono, iż uregulowania prawne w zakresie wykonywania kary pozbawienia wolności nie wskazują, w jakich pomieszczeniach powinno się realizować opisywaną nagrodę. W związku z tym, Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w ... uznał, iż brak drzwi do pomieszczenia, w którym realizowane są przedmiotowe widzenia, nie może być uznany jako naruszenie przysługujących praw skazanym.

Wskazano również, że „wyposażenie w drzwi pomieszczenia do realizacji widzeń bez osoby dozorującej (art. 138 § 1 pkt 2 k.k.w.) w określonych sytuacjach, takich jak mała liczba osób odwiedzających w określonym dniu lub w określonej godzinie, będzie sprowadzała się do realizacji widzeń w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej (art. 138 § 1 pkt 3 k.k.w.), które należą do jednych z najwyższych form nagród udzielanych skazanym”.

Stanowisko w tej sprawie zajął również Centralny Zarząd Służby Więziennej. Pan S... poinformował Rzecznika, iż Centralny Zarząd Służby Więziennej odpowiadając na jego skargę dotyczącą braku drzwi w pomieszczeniu, gdzie odbywają się widzenia bez osoby dozorującej (pismo z dnia 14 października 2016 r., nr BSW-0510/4008/7/16), wskazał cyt.: „Art. 138 § 1 pkt 2 k.k.w. określa formę nagradzania osadzonych jako udzielenie widzenia bez osoby dozorującej, a nie jako widzenie bezdozorowe. Nagrodowy charakter widzenia przejawia się w braku obecności osoby dozorującej podczas jego przeprowadzania, co jednak nie oznacza, że administracja zakładu karnego w trakcie takiego widzenia pozbawiona jest możliwości zapewnienia bezpieczeństwa osobom odwiedzającym. Nie stwierdzono naruszenia Pana uprawnień w zakresie realizacji widzeń, o których mowa w art. 138 § 1 pkt 2 k.k.w.”.

Rzecznik nie może zgodzić się z powyższą argumentacją.

W tym miejscu należy przypomnieć, iż sprawa udzielania skazanym widzeń na podstawie art. 138 § 1 pkt 2 k.k.w. w pomieszczeniach z zainstalowaną kamerą była przedmiotem wystąpienia Rzecznika kierowanego do Ministra Sprawiedliwości (wystąpienie z dnia 6 września 2012 r., nr RPO-680042-II-704.3/11/PM). Rzecznik stwierdził w nim, że instalowanie kamer w pomieszczeniach do tych widzeń stoi w sprzeczności z intencją, jaka przyświecała ustawodawcy wprowadzającemu tę formę nagrody. Prawodawca wskazując, że jest to widzenie bez osoby dozorującej, nakazał odstąpić od wymogu nadzoru nad skazanym i osobami go odwiedzającymi, przyznając im większą swobodę i szerszy zakres prywatności podczas tego widzenia. W wystąpieniu Rzecznik zwrócił także uwagę, że w art. 67 § 2 i art. 82 § 1 k.k.w. ustawodawca zawarł prymat zasady indywidualnego oddziaływania oraz postępowania ze skazanymi. Administracja zakładu karnego, mając możliwość odpowiedniego zdiagnozowania skazanych i ustalenia, którym z nich można zaufać, że nie naruszą obowiązującego w zakładzie porządku i bezpieczeństwa, powinna tylko takim skazanym przyznawać nagrodę w formie widzenia bez osoby dozorującej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości co do zasady podzielił pogląd Rzecznika (pismo z dnia 28 września 2012 r., nr DWOiP-I-072-23/12). Stwierdził, że „z uwagi na nagrodowy charakter widzenia na podstawie art. 138 § 1 pkt 2 i 3, powinny odbywać się bez stosowania monitoringu w takim pomieszczeniu, a w przypadku istnienia wątpliwości dyrektora co do bezpieczeństwa w czasie takiego widzenia, tego rodzaju nagroda nie powinna być przyznawana”.

Minister poinformował również Rzecznika, iż pismem z dnia 24 kwietnia 2012 r. (l.dz. DWOiP-071-13/12) przekazał ówczesnemu Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej polecenie uwrażliwienia dyrektorów okręgowych Służby Więziennej oraz dyrektorów jednostek penitencjarnych, na konieczność ścisłego respektowania i przestrzegania obowiązujących przepisów prawa w zakresie wydawania decyzji o stosowaniu monitorowania zachowania skazanych w określonych miejscach i pomieszczeniach, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji, w których wydanie takiej decyzji jest fakultatywne, w tym także w ramach udzielania widzeń na podstawie art. 138 § 1 pkt 2 i 3 k.k.w.

Na kanwie przedstawionych przypadków należy stwierdzić, że realizacja widzeń bez osoby dozorującej nie we wszystkich jednostkach penitencjarnych przebiega zgodnie z intencją ustawodawcy.

Kwestią bezsporną jest, że jednym z podstawowych obowiązków Służby Więziennej jest zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w jednostce. Jednakże, należy po raz kolejny podkreślić, że zezwolenie na widzenie bez osoby dozorującej ma charakter nagrodowy, a o przyznaniu nagrody decyduje dyrektor. Zatem, ocena zachowania skazanego następuje już na etapie przyznawania nagrody. Trudno sobie wyobrazić sytuację, w której dyrektor postanawia przyznać w/w nagrodę skazanemu, co do którego istnieją jakiegokolwiek przypuszczenia, że swoim zachowaniem może stworzyć niebezpieczeństwo dla osoby odwiedzającej. Taka decyzja dyrektora nie znajdowałaby racjonalnego uzasadnienia, zwłaszcza przy uwzględnieniu, że art. 138 k.k.w. przewiduje 14 innych sposobów nagrodzenia skazanego.

Wątpliwa wydaje się być również argumentacja, zgodnie z którą w określonych sytuacjach, przy braku nadzoru ze strony funkcjonariuszy Służby Więziennej, widzenie bez osoby dozorującej może przybrać formę widzenia określonego w art. 138 § 1 pkt 3 k.k.w. Wskazać należy, iż warunki jakie powinno spełniać oddzielne pomieszczenie do odbywania widzeń bez osoby dozorującej zostały określone w załączniku nr 3 (tabela nr 17) do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Zgodnie z powyższym rozporządzeniem, pomieszczenie do realizacji takich widzeń powinno być wyposażone m.in. w tapczan, fotel miękki, czy też wieszak na ręczniki. Natomiast pomieszczenia do udzielania widzeń bez osoby dozorującej nie są wyposażone w sposób określony w ww. rozporządzeniu. Zatem zakładając, iż w pomieszczeniu do widzeń bez osoby dozorującej, w określonym czasie, udzielane będzie tylko jedno widzenie, to nie należy tego utożsamiać z widzeniem określonym w art. 138 § 1 pkt 3 k.k.w., jako że nie są spełnione wymogi techniczne pomieszczenia, a tym samym nie ma możliwości realizacji widzenia zgodnie z jego przeznaczeniem. Podkreślić należy również, iż to na administracji jednostki penitencjarnej leży obowiązek zapewnienia odpowiednich warunków realizacji widzeń, w tym widzeń nagrodowych. Zatem administracja zobowiązana jest wprowadzić takie rozwiązania, które gwarantują właściwe i zgodne z przeznaczeniem wykorzystanie określonej formy widzenia nagrodowego.

Konkludując, warto zwrócić jeszcze uwagę na fakt, iż jak słusznie zauważył Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w ..., udzielenie zezwolenia na widzenie w oddzielnym pomieszczeniu bez osoby dozorującej stanowi najwyższą formę nagrody dla skazanego. Tym samym, wyrażenie przez dyrektora jednostki zgody na odbycie przez osadzonego widzenia bez osoby dozorującej, stanowi wstęp do ewentualnego udzielenia zgody na widzenie określone w art. 138 § 1 pkt 3 k.k.w.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 14 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r. poz. 958 z późn. zm.), zwracam się do Pana Dyrektora Generalnego o podjęcie działań zmierzających do wyeliminowania nieprawidłowości w sposobie realizowania nagrody w postaci widzenia bez osoby dozorującej.

Z poważaniem,

(podpis na oryginale)